

GREENPEACE

a.s.b.l. GREENPEACE BELGIUM v.z.w. / Vooruitgangstraat - 317 - Rue du Progrès Brussel - 1210 - Bruxelles
Tel. (02) 215 19 44 / Telex 24.182 / ASLK-CGER 001-1380706-84

**NOORDZEE
EN
WATERKWALITEITSBELEID**

Deel 1.   Belgie :

"DIRTY LITTLE CHILD OF EUROPE" ?

Deel 2.   Het alternatief :

SCHONE TECHNIEKEN

Persdossier, Brugge, 1-2/02/90

"DIRTY LITTLE CHILD OF EUROPE" ?

DE CAMPAGNE NOORDZEE VAN GREENPEACE

Het jaar 1990 is van kruciaal belang voor de Noordzee. Op 7 en 8 maart vindt in Den Haag de Derde Noordzee-konferentie plaats. De acht kuststaten beslissen dan over de toekomst van de Noordzee.

Eerdere edities in 1984 en 1987 leverden belangrijke afspraken op inzake de bestrijding van de Noordzeeverontreiniging. Zo aanvaardden de 8 kuststaten op de Tweede Noordzeekonferentie de verplichting om voor 1995 de lozing van gevaarlijke stoffen en nutriënten via rivieren in de Noordzee met minstens de helft terug te dringen.

Het belang van de Derde Noordzee-konferentie ligt voor de hand. Behalve een evaluatie van de bestaande Noordzee-afspraken mag men verwachten dat de kuststaten in Den Haag nieuwe, verstrekkende maatregelen nemen voor de redding van de Noordzee.

Greenpeace wil deze afspraak niet missen! De oktobercampagne voor een internationaal Schelde Aktie Programma ligt nog vers in het geheugen. Het afsluiten van de Brusselse hoofdriool haalde zelfs de wereldpers. Er was echter meer. Het rapport van het Internationaal Centrum voor Waterstudies (ICWS) over de verontreiniging van het Scheldebekken sloeg in als een bom. Het ICWS-rapport bracht aan het licht dat niemand met enige precisie kan vertellen waar de verontreiniging vandaan komt. Meer dan ooit werd duidelijk dat het voor de Schelde vijf voor twaalf is.

De Schelde-actie vormde maar een eerste etappe in de Campagne Noordzee. In het kader van diezelfde campagne liet Greenpeace twee studies uitvoeren over het waterkwaliteitsbeleid in België.

In een eerste rapport komen Prof. Dr. E Somers en Drs. F Maes van de Rijksuniversiteit Gent tot de slotsom dat België er niet in slaagt de Noordzee-afspraken na te komen.

In een tweede studie graaft Dr. P. Leroy, Belgisch hoofddocent aan de Katholieke Universiteit Nijmegen, naar de oorzaken die aan de basis liggen van het falend waterkwaliteitsbeleid. Leroy konkludeert dat een en ander inherent is aan het Belgisch politiek systeem en aan de karakteristieken van het Belgisch milieubeleid.

We gaan hierna dieper in op de studie „Analyse van het Belgisch en Vlaams milieubeleid, in het bijzonder van het waterkwaliteitsbeleid”. Nu al kan gezegd dat het rapport Leroy Greenpeace pessimistisch stemt over de ronkende intentieverklaringen over waterzuivering van diverse beleidsverantwoordelijken. Greenpeace konkludeert daaruit dat „met de huidige beleidsstructuren alle waterzuiveringsplannen evenveel doodgeboren kinderen zijn”.

Greenpeace heeft geen pik op België. Ook in andere kuststaten houdt Greenpeace de vinger aan de pols. De naakte cijfers uit het rapport Leroy lieger er echter niet om. Op het vlak van het waterkwaliteitsbeleid hangt België aan de staart van het peloton. Als men Groot-Brittannië bestempelt als "dirty old man of Europe", dan mag men België de titel van "Dirty little child of Europe" op de borst spelden.

HET BELGISCH WATERKWALITEITSBELEID: EEN KWESTIE VAN GOEDE VOORNEMENS

In België beredderen niet minder dan zes excellenties het waterkwaliteitsbeleid. Het ontbreekt geen van allen aan goede voornemens om de manco's in dat beleid aan te pakken. Voor een goed begrip zetten we een en ander op een rijtje.

1. Miet Smet (nationaal staatssekretaris van leefmilieu)

De Noordzeekust vanaf de laagwaterlijn bleef na de bijzondere wet van 8/8/1988 op de hervorming van de instellingen een nationale materie. Staatssekretaris Smet lanceerde een plan om de Noordzee-afspraken hard te maken. Het samenwerkingsakkoord dat de bevoegde nationale en regionale instanties daartoe sloten op 20/5/89 wacht nog op goedkeuring door de nationale ministerraad.

2. Paul De Keersmaeker (nationaal staatssekretaris van landbouw)

Het ministerie van landbouw bestudeert maatregelen om de lozing van nutriënten door landbouwbedrijven te beperken. Deze maatregelen maken deel uit van het programma „Kwaliteitslandbouw in een gezond leefmilieu” dat in samenwerking met de regionale ministers van leefmilieu wordt klaargestoomd.

3. Theo Kelchtermans (Vlaams minister van leefmilieu)

De Vlaamse minister van leefmilieu zette de bakens van zijn waterkwaliteitsbeleid uit in het vorig jaar gepubliceerd Mina-plan. Het Mina-plan begroot de investeringen noodzakelijk om tegen 1995 de Vlaamse achterstand inzake waterzuivering in te lopen, op 171 miljard BF. Een en ander moet concrete vormen aannemen in het Vlaams milieubeleidsplan 1990-1995 dat minister Kelchtermans eerstdaags bekend maakt.

4. Guy Lutgen (Waals minister van leefmilieu)
Andre Cools (Waals minister voor het waterbeleid)

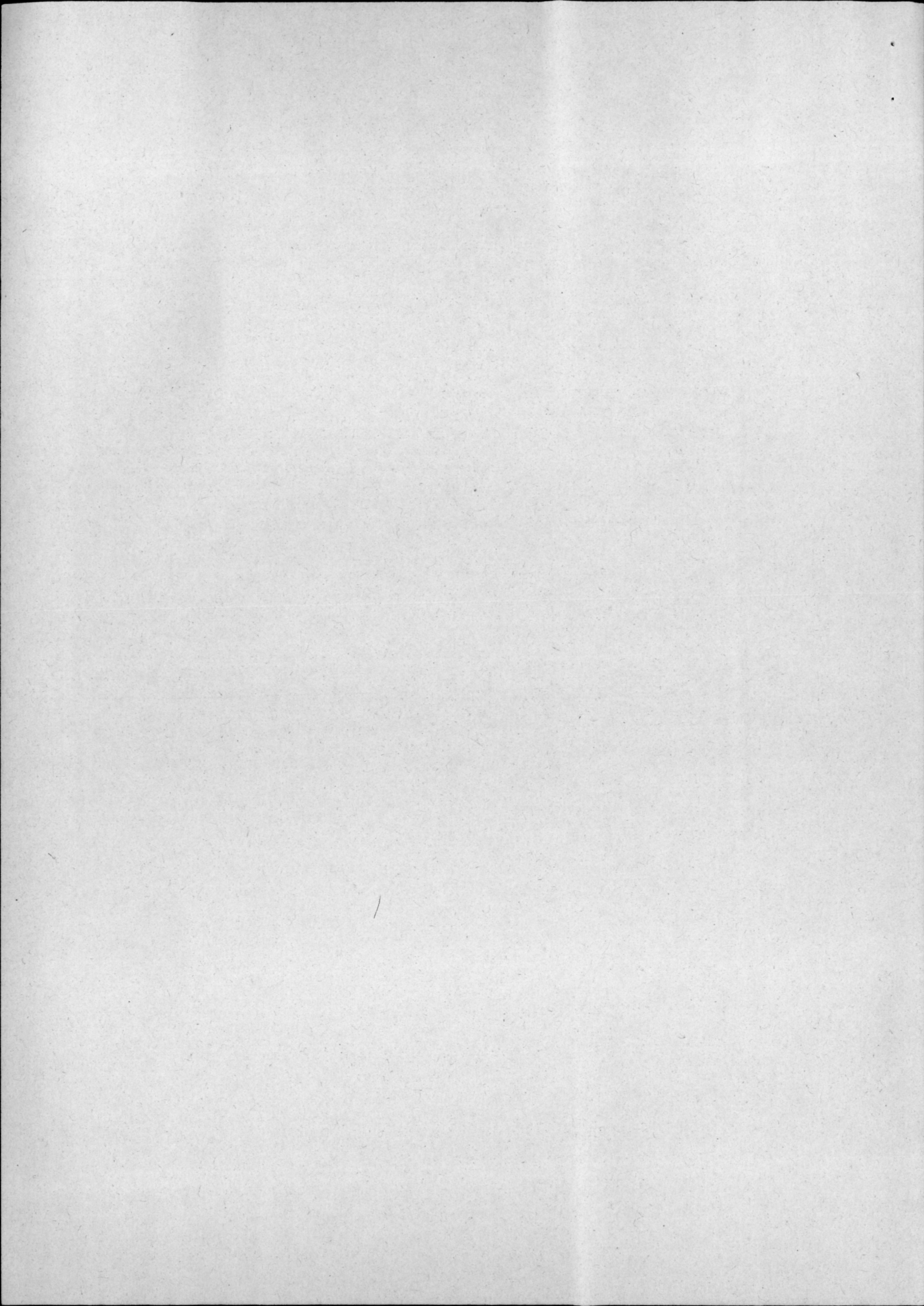
Minister Cools overweegt grote investeringen in waterzuiveringsinfrastructuur. Sommige bronnen spreken zelfs van een investering van 70 miljard BF. Het valt af te wachten of deze (nog vage) plannen rekening houden met het Plan Wallon des Déchets van minister Lutgen.

5. Georges Desir (Brussels minister van leefmilieu)

De regeerverklaring van 18/10/1989 van de Hoofdstedelijke Executieve stelde een "geaktualiseerd richtplan voor de sanering van de oppervlaktewateren in de Brusselse zone" in het vooruitzicht. Belangrijkste onderdeel daarvan is het "binnen de kortste keren" bedrijfsklaar maken van de twee geplande zuiveringsstations. Brussel Zuid, het kleinste van de twee, is momenteel in aanbouw. Tot op vandaag loost de would-be hoofdstad van Europa haar afvalwater echter geheel ongezuiverd in de Zenne.

Greenpeace kijkt met gemengde gevoelens aan tegen deze inflatie van waterzuiveringsplannen. Uit het rapport Leroy blijkt dat het louter feit dat de beleidsverantwoordelijken het belang van het waterkwaliteitsdossier zijn gaan inzien, al een stap vooruit is. Datzelfde rapport toont echter even duidelijk aan dat geen enkel van de miljardenplannen een adequate remedie bevat om het doodzieke Belgisch waterkwaliteitsbeleid grondig te saneren. In het beste geval bestrijden ze enkele symptomen.

H E T   R A P P O R T   L E R O Y

Vooraf dit: de Belgische socioloog Dr. P Leroy, belgisch hoofddocent aan de Katholieke Universiteit Nijmegen, startte zijn onderzoek vanuit het gegeven dat de kwaliteit van het Belgisch oppervlaktewater slecht is en dat België een grote achterstand heeft bij de implementatie van de internationale waterkwaliteitsverplichtingen, in casu de Noordzee-afspraken en de EG-richtlijnen. Beide spijtige vaststellingen werden al onweerlegbaar aangetoond in eerdere studies. We denken daarbij aan het Scheldebekkenrapport van het Internationaal Centrum voor Waterstudies en aan de studie "The implementation of the North Sea Declarations: a Belgian assesment", van Prof. Dr E Somers en Drs F Maes. Van laatstgenoemde studie publiceerde Greenpeace al de bijdrage over de lozing van gevaarlijke stoffen en nutriënten via rivieren in de Noordzee.

Dr P Leroy onderzocht waarom een en ander verkeerd loopt. Zijn rapport bevat een beleidswetenschappelijke doorlichting van het uitvoeringsproces van het Belgisch waterkwaliteitsbeleid. Let wel, het gaat om een literatuurstudie die niet steunt op nieuw veldonderzoek. Leroy plaatst de bevindingen van eerdere studies in een structureel kader. Hierna volgt een syntese.

1 Het Belgisch waterkwaliteitsbeleid: mislukking op alle niveau's.

Het uitvoeringsproces van het waterkwaliteitsbeleid leent zich uitstekend tot een vergelijking met de spreekwoordelijke keten waarvan de zwakste schakel de sterkte bepaalt. In dit geval zijn de schakels respektievelijk wet- en regelgeving, normstelling, vergunningsverlening, uitvoering en handhaving.

Het rapport Leroy stelt vast dat het Belgisch waterkwaliteitsbeleid in al deze kompartimenten schromelijk te kort schiet.

Wetgeving

De Belgische wetgeving inzake waterkwaliteit is een organisch geheel van wetten, dekreten, ordonnanties, Koninklijke en ministeriële besluiten. Van een coherente regelgeving is geen sprake, van lakunes en interne tegenstrijdigheden des te meer. De kadukke wetgeving is helaas slechts de weerspiegeling van het totaal gebrek aan visie dat de beleidsverantwoordelijken tot op heden aan de dag leggen.

We hoeven ons geheugen niet te pijnigen om een frappant voorbeeld te vinden van de totale afwezigheid van cohesie en planning in het waterkwaliteitsbeleid. De ministers van leefmilieu van de respektieve gewesten reppen in hun waterzuiveringsplannen met

geen woord van de Noordzee. Zelfs het ambitieuze Mina-plan van de Vlaamse minister Kelchtermans werd opgesteld alsof er geen Noordzee-verklaringen bestonden. Dat de gewesten niet betrokken werden bij de besluitvorming over de Noordzee-afspraken verklaart wellicht dit manifest gebrek aan interesse. Het vormt echter geen verzachtende omstandigheid.

Normstelling

Een kadukke wetgeving rijmt met een slecht funktionerend normstelsel. Het talmen met het omzetten van wetgeving in operationele normen is een oud zeer van het Belgisch waterkwaliteitsbeleid. De wet van 1950 op de bescherming van de oppervlaktewateren werd tengevolge van communautaire tegenstellingen pas in 1963 uitgevoerd! Maar ook in het recente verleden liggen de voorbeelden voor het rapen. Zo deed de Vlaamse executieve er meer dan 4 jaar over om in uitvoering van de wet van mei 1983 op de kwaliteitsdoelstellingen voor het oppervlaktewater, de verschillende waterkwaliteitszones in Vlaanderen te identificeren.

Vergunningsverlening

Aangezien hij niet beschikt over operationele normen, grijpt de ambtenaar die belast is met het afleveren van vergunningen naar ad hoc criteria. Dat de ondergeschikte besturen bij een dergelijke geval-per-geval aanpak een verregaande beleidsvrijheid genieten is duidelijk. Even duidelijk is dat deze individuele vergunningscriteria vaak weinig uitstaans hebben met waterkwaliteit. Willekeur, rechtsonzekerheid en rechtsongelijkheid zijn de vruchten van deze chaotische toestand.

Veruit de meeste vervuilers hoeven zich überhaupt geen zorgen te maken over een lozingsvergunning. In Vlaanderen hadden in 1988 slechts 2.200 van de 14.000 vergunningsplichtige vervuilers daadwerkelijk een vergunning op zak.

Uitvoering

De verregaande beleidsautonomie die de ondergeschikte besturen genieten inzake vergunningsverlening is niet alleen het produkt van een falend normstelsel. Ze is tevens een gevolg van het schrijnend tekort aan organisatie en management binnen de administratie die belast is met de uitvoering van het waterkwaliteitsbeleid. Behalve de inefficiënte bevoegdheidsverdeling stelt op dit beleidsniveau ook het gebrek aan financiële middelen een levensgroot probleem.

De resultaten liegen er niet om: In 1970 telde België amper 53 waterzuiveringsstations (waarvan er 20 operationeel waren). In Nederland lag dat aantal toen op 450. De situatie is er sindsdien weinig op vooruitgegaan. Het rapport dat Sobemap vorig jaar publiceerde over de Vlaamse Maatschappij voor Waterzuivering leert dat slechts 28% van het Vlaamse afvalwater wordt gezuiverd. Om maar te zwijgen over de hoofdstad die alle huishoudelijk en industrieel afvalwater ongezuiverd de Zenne insluist.

Handhaving

De controle op de naleving van de waterkwaliteitsnormen is een schijntje. Door het grotendeels ontbreken van vergunningen valt er trouwens maar weinig te controleren. De Belgische wetgeving terzake is bovendien hopeloos ingewikkeld. In geval van straf-rechterlijke vervolging voorziet ze een strafmaat die op zijn zachtst gezegd onbeduidend is. Met een maximumstraf van 6 maanden hechtenis behoort de sanktionering van de wet van 1971 op de oppervlaktewaterverontreiniging tot de zwakste van Europa.

2 De oorzaken: enkele Belgicismen

Het Belgisch waterkwaliteitsbeleid bestaat zo te zien uit niets dan zwakke schakels. Hoe kon het zover komen? Volgens Dr. P Leroy gaan de hierboven vermelde tekortkomingen van het waterkwaliteitsbeleid hand in hand met enkele eigenschappen van het Belgisch politiek systeem.

Het regionaliseringsproces

De invloed van de staatshervorming op het Belgisch waterzuiveringsbeleid is meervoudig. Het waterzuiveringsbeleid evolueerde de voorbije twintig jaar met de staatshervorming mee van een volledig nationale materie (wet van 1971), over een gedeeltelijke regionalisering (staatshervorming 1980) tot de huidige situatie waarin de drie gewesten het gros van de bevoegdheden uitoefenen (staatshervorming 1988).

Onafgezien de vraag of deze evolutie opportuun was, staat wel vast dat het trage en nog steeds onvoltooide regionaliseringsproces noch de continuïteit noch de doeltreffendheid van het waterkwaliteitsbeleid is ten goede gekomen. Het rapport Leroy gewaagt van een van de hoofdoorzaken van de achterstand die België heeft inzake de implementatie van de EG-richtlijnen en de Noordzee-verklaringen.

Er is meer. De moeizame genese van de staatshervorming zorgde doorlopend voor een structureel overbelaste politieke agenda. Met andere woorden, de staatshervorming nam de Belgische politiek zodanig in beslag, dat men geen tijd vond om een milieubeleid (en a fortiori een waterkwaliteitsbeleid) te ontwikkelen.

Tenslotte kan men vanuit beleidswetenschappelijke optiek de huidige bevoegdheidsverdeling geen onverdeeld sukses noemen. Zo biedt de concurrerende bevoegdheid van de nationale overheid en de gewestelijke instanties om bij ontstentenis van EG-richtlijnen, algemene en sektoriële normen uit te vaardigen, geen garanties voor een homogeen beleid. Voorts is tot op heden niet uitgemakt wie België op het internationaal forum zal vertegenwoordigen. Onnodig te zeggen dat dit probleem, gelet op de nakende Derde Noordzee-konferentie, dringend om een oplossing vraagt.

Korporatistische besluitvorming

De sektoriële lozingsnormen, in uitvoering van de wet van 26/3/1971, kwamen bevoorbeeld tot stand in samenspraak met de industrie. De vervuiler drukt dus zijn stempel op een informele, besloten overlegprocedure, terwijl nieuwe sociale groeperingen, zoals de milieubeweging, nauwelijks toegang kregen tot het besluitvormingsproces.

Milieubeleid geen prioriteit

Het trage uitvoeren van de milieuwetten en het feit dat aan diezelfde wetten nooit een noemenswaardig parlementair debat voorafging, pleiten niet voor de milieubelangstelling van de Belgische politici. Pas na de opkomst van de groene partijen in 1979 kwam daarin enige verandering. Het schermen met miljarden-investeringen in de waterzuiveringssector en de recente kiescampagnes waarin ook traditionele partijen zich een groen kleedje aanpasten, zijn echter misleidend. Uit de cijfers blijkt dat België inzake waterkwaliteitszorg een ontwikkelingsland is binnen Europa.

3 Het voorbeeld van de Vlaamse Maatschappij voor Waterzuivering

Vorig jaar verschenen twee audits over het Vlaams waterzuiveringsbeleid. Het Mina-plan van de Vlaamse minister Kelchtermans geeft een gedetailleerd overzicht van de kwaliteit van het oppervlaktewater, terwijl het Sobemap-rapport de werking van de Vlaamse Maatschappij voor Waterzuivering (VMZ) doorlicht.

Het rapport Leroy haakt in op beide studies. Zowel het Mina-plan als het Sobemap-rapport tonen aan dat de VMZ zich uitstekend leent als illustratie van de kwalen die het Belgisch waterkwaliteitsbeleid teisteren. Het optellen van onduidelijke beleidsdoelstellingen, een gebrekkig stelsel van operationele emissie- en immissienormen, een ondermaatse vergunningsverlening en een vleugellam controle-apparaat, geeft als som een regelrechte malaise. In cijfers uitgedrukt ziet die malaise er als volgt uit:

Vlaanderen zuivert 28% van het afvalwater

Vlaanderen telt 96 waterzuiveringsstations, wat goed is voor een theoretische capaciteit van 4 miljoen inwonersekwivalent. In de praktijk wordt van die capaciteit maar de helft benut. De lage benuttingsgraad vindt zijn oorsprong enerzijds in de geringe mate waarin de Vlaamse huishoudens en bedrijven aangesloten zijn op de riolering, anderzijds in de eveneens geringe mate waarin deze rioleringen verbonden zijn met waterzuiveringsinstallaties. Met deze prestaties blijft Vlaanderen ver ten achter op de andere Noordzeelanden.

Vergunningsverlening: 15% gerealiseerd

Zoals gezegd bezaten in 1988 amper 2.200 van de naar schatting 14.000 Vlaamse vergunningsplichtigen effectief een lozingsvergunning. De VMZ moet haar inspanningen inzake vergunningsverlening minstens verdrievoudigen om tegen 1995 de waterkwaliteitsdoelstellingen van de vorige Noorzee-konferenties te realizeren. De chaotische organisatie van de VMZ - een VMZ-inspecteur in Mechelen levert per jaar drie keer meer vergunningen af dan zijn kollega in Leuven - laat echter weinig goeds verwachten.

Kontrolle: 180 processen verbaal per jaar

Het aantal controles door de VMZ steeg in de periode 1984-1988 van 1.500 tot ruim 8.000. Aan deze gevoelige stijging beantwoordt echter een onevenredig kleine toename van het aantal processen verbaal. In 1988 stelde de VMZ welgeteld 180 PV's op.

De Vlaamse minister van leefmilieu berekende in het Mina-plan welke financiële middelen nodig zijn om het waterkwaliteitsbeleid uit het slop te halen. Hij komt uit op een globaal inversteringspakket van 171 miljard BF (118 md op gemeentelijk vlak, 83 md voor de VMZ).

De duizelingwekkende bedragen maken er het Mina-plan niet geloofwaardiger op. Nergens vermeldt het Mina-plan waar de reusachtige budgetten vandaan zullen komen. Erger is echter dat het plan enkel spreekt van de zuiveringsinfrastructuur. Ondertussen is nochtans voldoende bewezen dat de malaise van het Vlaams waterzuiveringsbeleid niet uitsluitend, en zelfs niet in de eerste plaats te wijten is aan een gebrekkige "hardware".

B E S L U I T

Greenpeace liet in het kader van zijn Campagne Noordzee drie studies uitvoeren over het Belgisch waterkwaliteitsbeleid.

De ICWS-studie toonde aan dat de autoriteiten geen besef hebben van de ernst van de Schelde-verontreiniging, noch van de oorsprong ervan.
Ze weten niet.

De nota van Prof. Dr. E. Somers en Drs. F. Maes over de 50% reductie bewees dat België deze kapitale afspraak vrijwel zeker misloopt. Redenen zijn er genoeg: gebrek aan visie, gebrek aan relevante gegevens, inertie van de beleidsverantwoordelijken, enz.
Ze willen niet.

Het rapport Leroy voegt daar een verstrekkende konklusie aan toe: ze kunnen niet!

Een reputatie moet je verdienen!

Uit de drie rapporten blijkt dat België bijzonder slecht scoort inzake waterkwaliteitsbeleid: en dat zowel op het vlak van Scheldesanerling, Noordzee-afspraken, zuiveringscapaciteiten, enz. België mag dan ook terecht de titel opeisen van Dirty Little Child of Europe.

Het feit dat België een slechte staat van dienst heeft betekent niet dat België zich definitief moet neerleggen bij de status van milieu-ontwikkelingsland. Wat belet België om een motorfunctie te vervullen bij het tot stand brengen van een Internationaal Scheldebekken Verdrag?

Er is echter meer. Het besef groeit ook elders dat het klassiek systeem van milieubescherming nooit afdoende resultaten zal geven. Anders gezegd, noch het opstellen van lijsten met verboden stoffen, noch het opleggen van lozingsnormen of het afleveren van allerhande vergunningen waarborgen de veiligheid van het marien eko-systeem. Het beperken van de vervuilingssymptomen is achterhaald. Meer en meer aanvaarden beleidsverantwoordelijken, onder druk van nieuwe wetenschappelijke inzichten, dat een drastische brongerichte aanpak van het verontreinigingsprobleem noodzakelijk is.

De 50% reductie is een eerste stap in de goede richting. Het einddoel kan niet anders zijn dan een algemeen aanvaarde nullozing. Volgens Greenpeace moet dit ten laatste tegen het eind van deze eeuw een feit zijn. De zero-2000 optie kan enkel bereikt worden door het overschakelen op schone produkten - schone technieken.

Hier ligt een kans voor België om de achterstand om te buigen in een voorsprong. Daartoe zijn echter ingrijpende maatregelen noodzakelijk. België, mis deze afspraak niet!

Deel 2.   Het alternatief :

SCHONE TECHNIEKEN

Binnen amper een maand start in Den Haag de Derde Noordzee-konferentie. In België en andere kuststaten buigen beleidsverantwoordelijken zich over de opties voor het Noordzeebeleid die ze in Den Haag zullen verdedigen.

Greenpeace heeft in deze aanlooperperiode meermaals de beschamende prestaties van het Belgisch waterkwaliteitsbeleid aan de kaak gesteld. De kritiek van Greenpeace was niet 'gratuit'. Drie onafhankelijke studies leverden het wetenschappelijk bewijs dat het bilan van het gewraakte waterkwaliteitsbeleid over de gehele lijn negatief is. Maar Greenpeace doet meer dan kritiek spuien: Greenpeace stelt zelf een alternatief voor het huidig waterkwaliteitsbeleid voor.

"Clean Production - Schone Tecnieken" heet de oplossing voor de Noordzeeverontreiniging. Enkel door het konsekwent omschakelen op produktietechnieken waarbij geen afval vrijkomt kan men de vicieuze cirkel van de vervuiling doorbreken. Deze omschakeling is fundamenteel. In plaats van de symptomen te bestrijden, pakt de Schone Technieken-benadering het verontreinigingsprobleem, bij de wortel aan: voorkomen van afval staat immers gelijk aan voorkomen van verontreiniging.

Toch is de idee van Schone Technieken niet nieuw. De technologie is voorhanden, tal van studies toonden al aan dat de overschakeling op schone productie economisch rendabel is. In verschillende landen past men momenteel al schone produktietechnieken toe.

In feite is Schone Technieken het logisch antwoord op het voorzorgsprinciep dat men al op de Noordzeekonferentie in 1987 in Londen poneerde.

De Noordzee kuststaten zouden dit objektief realizeren door tegen 1995 de lozingen van gevaarlijke stoffen en nutrienten met 50% terug te dringen. M.a.w., zij opteerden in Londen voor de klassieke verdunningstechniek (assimilation capacity).

Wie kiest voor de verdunningstechniek legt zich neer bij het bestaan van de verontreiniging. Het voorzorgsprinciep staat of valt echter met het volledig verbod van iedere afvallozing en bijgevolg van iedere produktie van niet-rekuperbeerbaar afval. De Noordzee kuststaten hebben in Londen dus niet de konsekwentie durven of willen nemen van het voorzorgsprinciep.

DE UITDAGING : „ZERO-2000"

Het omschakelen op schone produkten vereist inderdaad ingrijpende maatregelen waar overheid, industrie en konsumenten bij betrokken zijn. Dit mag in Den Haag echter niet opnieuw tot ekskuus dienen om de stap naar de Schone Technieken op de lange baan te schuiven. De dramatische verontreiniging van de Noordzee laat geen halfslachtige maatregelen meer toe.

Het objektief van de Derde Noordzeekonferentie kan dan ook niet anders zijn dan het terugbrengen tot NUL van alle lozingen in de Noordzee. Het volstaat echter niet enkel dit principe voorop te stellen. Konkrete maatregelen gebonden aan een stringent tijdsschema zijn absoluut noodzakelijk. Tegen het einde van de eeuw moet de Noordzee proper zijn. De inzet van Den Haag bestaat bondig samengevat uit het aanvaarden van de optie "ZERO-2000".

Intussen dreigt België andermaal de boot te missen. De verschillende waterzuiveringsplannen gaan alle voorbij aan de mogelijkheden van de Schone Technieken. Het is nochtans duidelijk dat de toekomst van de Noordzee niet in MINA-2000 maar in ZERO-2000 ligt.

1. AFVAL : TE VERMIJDEN...

Onschuldig afval bestaat niet. Het produceren van afval stelt levensgrote problemen. Denk maar aan de enorme verspilling van energie en grondstoffen die ermee gepaard gaat. Alleen al de verspilling van chemicalieën beloopt jaarlijks een slordige 300.000.000 ton!

Gevaarlijk afval heeft een aantal onaangename bijprodukten, variërend van gezondheidsproblemen, arbeidsongevallen tot milieu-verloedering. Het beheer van datzelfde afval is bovendien een lastig en bijzonder duur karwei. Het op poten zetten van een ingewikkeld stelsel van regels en normen en het investeren van miljarden in allerlei behandelingsstechnieken, drukken zwaar op de hele maatschappij.

Afval is dus een onwelriekend probleem ... dat men enkel kan oplossen door geen afval meer te produceren. Dit is geen utopie. Het is een uitdaging die het konsekwent toepassen van Schone Technieken noodzakelijk maakt.

...DOOR SCHONE TECHNIEKEN

Een kleine toelichting is op zijn plaats. In essentie staat "Schone Technieken", voor een brongerichte aanpak van het afvalprobleem. Het omschakelen van de produktieketen op "Schone Technieken" is een tot het uiterste doorgedreven vorm van afvalpreventie.

"Schone Technieken" bieden drie fundamentele voordelen:

1. de produktie vergt een minimale input van grondstoffen en energie.
2. ze voorkomen het ontstaan van afval in ieder stadium van het produktieproces.
3. het eindprodukt op zichzelf stelt geen afvalprobleem.

Een produktieketen geschoeid op de leest van de Schone Technieken, valt te vergelijken met een gesloten circuit. In geen enkele fase van de produktieketen, noch tijdens het vervaardigen, noch tijdens of na de konsumptie van het produkt, ontstaat er enig niet rekupereerbaar afval.

Het verschil tussen de Schone Technieken-aanpak en de klassieke afvalverwerking is fundamenteel. Laatstgenoemde methode heeft niet de ambitie het ontstaan van afval te voorkomen. Ze steunt daarentegen op het voorbijgestreefde uitgangspunt dat de natuur (zeeën, waterlopen, atmosfeer) een bepaalde hoeveelheid afval kan en mag opslorpen.

Exponenten van deze klassieke benadering, zoals waterzuiveringsstations, schoorsteenfilters, wervelbedcentrales, termische vernietiging, hebben dan ook geen uitstaans met Schone Technieken. Zelfs de meest geavanceerde afvalverwerkingsmethodes kunnen niets meer dan het bestrijden van symptomen.

Het begrip "Schone Technieken" wordt vaak ten onrechte gehanteerd. Het Amerikaanse konsept van de Best Available Technology (BAT) uit 1972 behoort tot het vocabulaire van de Schone Technieken. BAT - wat neerkomt op het aanwenden van de modernste, beschikbare technieken om de afvalproduktie te beperken - is maar een onderdeel van de Schone Technieken.

Het eveneens Amerikaanse Waste Minimisation Programme uit 1984 zette een belangrijke stap in de richting van de Clean Production - Schone Technieken. Het ambitieuze programma beantwoordt echter niet volledig aan de definitie van de Schone Technieken. Het Waste Minimisation Programme vizeerde niet alle vormen van afval en stelde de afvalreduktie afhankelijk van rentabiliteitskriteria die door de ondernemingen zelf werden ingevuld.

2. SCHONE TECHNIEKEN : MEER DAN TEORIE

De populaire opvatting dat milieuzorg niet te rijmen valt met financieel-ekonomische besognes, berust op een misverstand.

Onderzoekers van de Lund Universiteit (Zweden) besloten op basis van meer dan 500 case-studies dat het inschakelen van Schone Technieken een positieve weerslag heeft op makro-ekonomisch vlak. Ook de Europese Ekonomische Kommissie van de Verenigde Naties, die in oktober 1989 een seminarie wijdde aan low waste technology, laat zich optimistisch uit. Propere Technologieën zullen volgens de VN EEK onder andere zorgen voor nieuwe werkgelegenheid, een efficiëntere produktie, besparing van energie en grondstoffen en algemene ekonomische groei.

Schone Technieken houden ook voor de bedrijven grote kansen in. Eén voorbeeld maar: een Zweedse studie uit 1989 toonde aan dat voor gechloreerde koolwaterstoffen milieuvriendelijke en goedkope alternatieven bestaan.

Vele bedrijven hebben de publikatie van deze rapporten niet afgewacht en passen momenteel al Schone Technieken toe. De markt voor schone produkten beleeft overigens een spectaculaire boom. De konsumenten vragen niets liever dan dat ze de mogelijkheid hebben milieuvriendelijke produkten aan te schaffen.

Een greep uit het ruim arsenaal van toepassingen:

- het vervangen van de solventen door water bij de productie van inkt
- het ontwerpen van spuitbussen met handpomp, ter vervanging van door gas aangedreven exemplaren
- het terugwinnen van metalen uit afval van electro-galvanisatie. Hierdoor kan men tot 90% uitsparen op de aankoop van nieuw metaal.
- het uitrusten van opslagtanks met drijvende daken. Deze laten gevoelig minder gassen ontsnappen.

3. DRINGEND EEN BELEID GEVRAAGD

De voormelde initiatieven zijn hoopvol. Ze situeren zich echter in een socio-ekonomische kontekst die de toepassing van Schone Technieken niet aanmoedigt. Een globale omschakeling van de produktieketen vergt een beleidsmatige aanpak op twee niveau's:

A. Overheid

Het ZERO-2000 objectief, tzt, de nullozing voor het einde van de eeuw, is slechts haalbaar wanneer men het gebruik van Schone Technieken systematisch en snel invoert. Een voluntaristisch milieubeleid in de acht Noordzee kuststaten is daartoe noodzakelijk.

De eerste vereiste op dit niveau is uiteraard het aanvaarden van het principe van de Schone Technieken als leidraad van de Derde Noordzeekonferentie.

Het onderschrijven van het ZERO-2000 objectief mag echter geen holle slogan blijven. De Noordzee kuststaten moeten de Schone Technieken zo snel mogelijk vertalen in een volledig nieuwe milieu-wetgeving. Het hanteren van fiskale stimuli en het vastleggen van de verantwoordelijkheid van de producent voor de milieu-effekten van zijn produkt horen daarin thuis.

De taak van de bevoegde beleidsinstanties reikt nog verder. Ook het sensibiliseren van industrie, lokale overheden en konsumenten, evenals het verspreiden van know-how tussen diverse bedrijven en onderzoeksinstellingen zijn van kapitaal belang.

B. Bedrijven.

Ieder bedrijf dient een programma voor afvalbeperking op te stellen in functie van zijn specifiek produktieprocede. De overheid moet deze voorwaarde koppelen aan het afleveren van vergunningen.

Bij wijze van voorbeeld. Een modelprogramma voor afvalbeperking op bedrijfsniveau valt uiteen in vier etappes. In de eerste plaats voert men een milieu-audit uit. Deze geeft een gedetailleerde analyse van alle afvalstromen binnen het bedrijf en identificeert alle giftige produkten die gekocht, aangemaakt, verkocht of verwijderd worden. Vervolgens onderzoekt men welke Schone Technieken kunnen toegepast worden om de afvalstroom te beperken. De derde en vierde fase zijn respectievelijk de uitvoering en de feed-back.

4. SCHONE TECHNIEKEN : EEN UNIEKE KANS VOOR BELGIE

De omschakeling van de economie op schone produktie-technieken is geen 'wishfull thinking'. Het failliet van klassieke afvalverwerkingstechnieken en de dramatische verontreiniging van de Noordzee en de rivieren die daarvan het gevolg zijn, bewijzen dat Schone Technieken bittere noodzaak zijn.

Deze vaststelling onderstreept nogmaals het uitzonderlijk belang van de Derde Noordzeekonferentie. De milieuministers van de acht Noordzee-kuststaten moeten in Den Haag de noodzaak van de ZERO-2000 optie onder ogen zien.

Belgie kan in dit debat een positieve rol spelen. De controverse over het falen van het Belgisch waterkwaliteitsbeleid (zie Deel 1) moet Belgie stimuleren om een volledig nieuw milieu-beleid te ontwikkelen. Alleszins ligt hierin een uitdaging voor de beleidsverantwoordelijken die na de jongste staatshervorming de plak zwaaien over het nationaal, Vlaams, Waals en Brussels milieubeleid.

Belgie kan op de Derde Noordzeekonferentie een nieuwe start nemen ... door de ZERO-2000 optie te ondersteunen. Dit is een eerste, haast symbolische stap. Het ontbreekt in Belgie niet aan uitdagingen om die achteraf hard te maken.

Het opstellen van een programma voor een Schone Schelde door het invoeren van Schone Technieken en het op de been brengen van een efficiënte overlegstructuur in het verkavelde milieubeleid zijn slechts twee in een lange reeks.

